MUSTAFAKEMALPAŞA'DA GENEL OLARAK BİTKİSEL VE HAYVANSAL ÜRETİMİN DEĞERLENDİRİLMESİ.

(Evaluation of Agricultural and Livestock Production in General in Mustafakemalpaşa)

Öğr. Gör. M. Sıtkı ŞERBECİ[3]

***Özet*:**

Ülke genelinde olduğu gibi, Mustafakemalpaşa ilçesinde de tarım sektörü, nüfusun önemli bir bölümüne geçim kaynağı olması ve gıda sanayiine hammadde sağlaması nedeniyle önemli bir sektördür. Bu çalışma, tarım ve tarımsal üretimin, ekonomisinin önemli bir kısmını oluşturduğu Mustafakemalpaşa ilçesinde, tarım kesimindeki mevcut potansiyeli saptamak ve tarımsal yapının temel özelliklerini ortaya koyabilmek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Tarımsal yapı, çok farklı alt başlıklar halinde detaylı bir şekilde incelenebileceği halde, çalışmanın konusu; genel hatlarıyla tarımsal alanların kullanımı, bitkisel ve hayvansal üretim değerleri üzerinde yoğunlaşmıştır.

Anahtar Kelimeler: Tarım, Mustafakemalpaşa, bitkisel üretim, hayvansal üretim, arıcılık

ABSTRACT

As well as throughout the country, agricultural sector is an important part of the livelihood of the population and is also an important sector since it provides raw materials to the food industry in MustafaKemalpasa county. This study is conducted to determine the existing potential in agriculture, and is to demonstrate the basics of agricultural structure in Mustafakemalpasa in which agriculture and agricultural production constitutes a significant part of local economy.

Although agricultural structure, can be examined in detail with many different sub-topics, the main subject of the study is to analyze the use of agricultural land in general terms, and to focus on crop and livestock production values.

MATERIAL AND METHOD:

Tables on the issues discussed within the studywas generated using databases provided by Turkish Statistical Institute (Turkstat) and The Republic of TurkeyMinistryof Food, AgricultureAndLivestock(GTHB). Creation of cross tablesof plant and animal production including acreage, production values and more importantly yields, has made comparisons of the counties easier.Turkstat data are preliminary data of 2015, and data obtained from the GTHB were 2014 values.

***RESULTS**:*

Apart from the values of acreage, when the yield values considered, significant differences exist between the other districts of Bursa and Mustafakemalpaşa, and these differences are mostly disadvantageous against Mustafakemalpaşa.

Compared to other counties, the amount of fallow land and the land that is not used for any agricultural purposes are significantly high, and on the contrary; the yields of straw and hay crops

[3] Uludağ Üniversitesi, Mustafakemalpaşa Meslek Yüksekokulu, Bursa.

that are mainly used as animal feed are significantly low. Similar low values are also noticeable within vegetables production and beekeeping.

Keywords: Agriculture, Mustafakemalpaşa, crop production, livestock production, apiculture.

Veri tabanlarına ait değerler incelendiğinde, Mustafakemalpaşa ilçesinin (MKP) Bursa ilinde önemli bir tarımsal yapı ve üretim potansiyeline sahip olduğu ortaya çıkmaktadır. Çalışmada tarımsal yapı;temel olarak işletme büyüklüğü, hayvansal ve bitkisel üretim değerleri ele alınarak incelenmiştir. Hayvansal ve bitkisel üretimde önemli derecede hayvan sayısına ve ekim alanına sahip ürünler üzerinde durulmuş ve çok küçük üretim değerlerine sahip olan ürünler incelemeye tabi tutulmamıştır. Konu içinde bazı durum değerlendirmeleri ve ürün tavsiyelerinde bulunularak Arıcılık Faaliyetleri ayrı bir başlık altında incelenmiştir.

1. MATERYAL VE YÖNTEM

Çalışma dahilinde ele alınan konulara ait tablolar; Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) ve Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'nın (GTHB) veritabanları kullanılarak oluşturulmuştur. Böylelikle, Bursa ili ve ilçeleri için kıyaslama yapmayı kolaylaştıracak bitkisel ve hayvansal üretim kollarına ait çapraz tablolar oluşturularak, her ilçeye ait, ekim alanları, üretim değerleri ve daha da önemlisi verimler karşılaştırılmıştır. TÜİK'e ait veriler 2015 yılına ait geçici veriler olup, GTHB verileri ise Ağustos 2015 yılında oluşturulan 2014 yılı faaliyet raporundan elde edilmiştir.

2. TARIMSAL İŞLETME BÜYÜKLÜĞÜ VE TARIMSAL ALANLARIN KULLANIMI

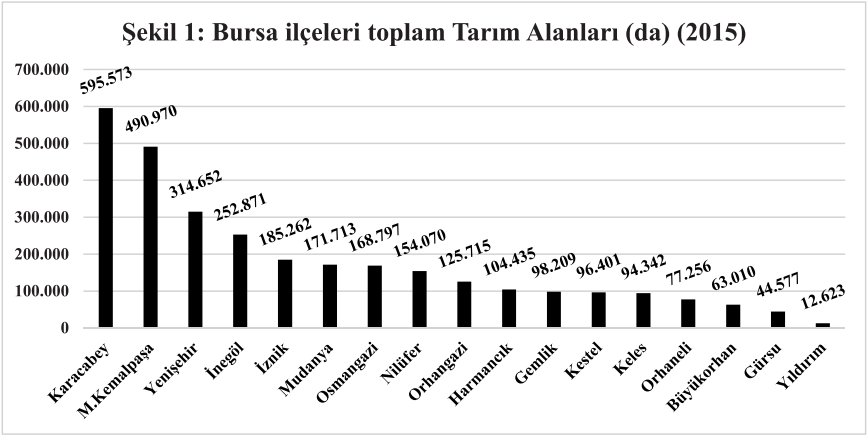
Türkiye tarım arazilerinin en büyük özelliği küçük ve çok parçalı olmasıdır. Bursa ili de bu genel eğilime yakın bir arazi büyüklüğü dağılımı göstermektedir: İşletme büyüklüğü 21-50 da ve daha küçük olan işletrmeler toplam işletmelerin yaklaşık olarak % 72'ini oluşturmaktadır.

Tablo 1: **Bursa İli Bitkisel Üretim Yapan İşletmelerin Büyüklüğü (2014)**

Alan	Çiftçi Sayısı	Oran (%)	Birikimli Oran (%)
0-5 da	1.731	5,8	5,8
6-10 da	2.689	9,0	14,8
11-20 da	5.716	19,2	34,0
21-50 da	11.298	37,9	71,8
51-100 da	5.957	20,0	91,8
101-200 da	1.959	6,6	98,4
201-500 da	434	1,5	99,8
>500 da	50	0,2	100,0
Toplam	29.834	100,0	

Kaynak: BITM 2014 Faaliyet Raporu.

İlçeler bazında tarım arazisi büyüklüklerine bakıldığında ise Mustafakemalpaşa (MKP) Karacabey'den sonra en fazla tarım alanına sahip ilçe olarak görünmektedir (Şekil 1).

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, TÜİK, Bitkisel üretim veri tabanları.

2015 yılı itibariyle MK'nin ürün gruplarına göre arazi ekim alanlarına bakıldığında (tablo 2) tahıl grubunun önemli bir ekiliş alanına sahip olduğu ve genel olarak aynı yapının son sekiz yıldan beri korunduğu gözlemlenmektedir. Toplam arazinin yaklaşık %61'i tahıl, %21'i sebze ve %4'ü ise meyve üretimi amacıyla kullanılmaktadır. 2015 yılında küçük bir değişiklikle tahıl alanları azalarak nadas ve sebze bahçeleri alanları önemli derecede artmıştır.

Tablo 2: MKP ilçesi toplam arazi ekilişleri (da) (2008-2015)

	Toplam Alan(dekar)	Tahıllar ve diğer bitkisel ürünlerin ekilen alanı(dekar)	Nadas alanı(dekar)	Sebze bahçeleri alanı(da)	Meyveler, içecek ve baharat bitkilerinin alanı(da)	Süs Bitkileri Alanı(da)
2008	511,791.00	362,998.00	55,000.00	76,680.00	17,113.00	0
2009	514,333.00	360,871.00	55,000.00	81,332.00	17,130.00	0
2010	532,367.00	381,694.00	57,750.00	75,498.00	17,425.00	0
2011	497,242.70	342,580.00	51,385.00	85,260.00	18,005.00	12.7
2012	519,535.70	337,207.00	70,760.00	91,485.00	20,071.00	12.7
2013	521,340.70	358,431.00	48,337.00	94,356.00	20,204.00	12.7
2014	512,071.70	342,871.00	57,118.00	91,289.00	20,781.00	12.7
2015	490,969.70	298,058.00	70,003.00	101,365.00	21,531.00	12.7

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, TÜİK, Bitkisel üretim istatistik veri tabanları.

Burada dikkati çeken nokta: MKP'deki nadas ve kullanılmayan tarım alanlarıdır. Bursa İl Tarım Müdürlüğü'nün (BITM) yıllık faaliyet raporlarına göre Tarıma Elverişli olup Kullanılmayan Arazi şu şekilde tanımlanmaktadır: Tarım arazisi olup, referans dönemi içerisinde herhangi bir nedenle

ekilip biçilmeyen, nadas ve dinlendirmeye bırakılmamış, başkası tarafından tarımsal amaçlı işletilmeyen arazilerdir. BITM verileri incelendiğinde ise ilçede önemli bir arazi miktarının ya nadasa bırakıldığı ya da kullanılmadığı görülmektedir (Tablo 3).

Tablo 3: MKP ilçesi toplam arazi ekilişleri (da) (2011-2014)

	2011		2012		2013		2014	
Arazi türü	Alan (da)	Oran (%)	Alan (da)	Oran (%)	Alan (da)	Oran (%	Alan (da)	Oran (%)
Tarla Arazisi	344,890	63.1	345,068	58.5	358,509	63.6	342,809	58.5
Sebzelik	83,950	15.4	91,485	15.5	94,356	16.7	91,289	15.6
Meyvelik	17,005	3.1	12,883	2.2	12,700	2.3	13,137	2.2
Nadas Alanı	51,385	9.4	70,760	12.0	48,337	8.6	57,118	9.7
Tarıma Elverişli olup Kullanılmayan Arazi	49,440	9.8	62,620	10.6	42,535	7.5	74,252	12.7
Nadas Alanı+ Kullanılmayan Arazi	100,825	19.2	133,380	22.6	90,872	16.1	131,370	22.4
TOPLAM	546,670		590,058		563,954		586,262	

Kaynak: BITM 2014 Yıllık Faaliyet Raporu.

2014 yılında nadas ve tarıma elverişli olup da kullanılmayan toplam arazi miktarı 131 bin dekardır ve bu da toplam tarım arazisinin % 22,4'üne karşılık gelmektedir. 2011-2014 yılları arasında sadece nadasa bırakılan alan meyve bahçeleri alanlarının yaklaşık üç katına eşdeğerdir. Tüm Bursa ilçeleri arasındaki arazi dağılımına bakıldığında ise Karacabey ilçesinde nadas ve kullanılmayan arazi oranlarının %0 (sıfır) olduğu fark edilmektedir.

Tablo 4: Bursa İlçeleri Tarım Arazisinin Kullanım Durumu(da)

İlçeler	Tarla Arazisi	Sebzelik	Meyvelik	Bağlar	Zeytinlik	Nadas Alanı	Tarıma Elverişli Olup Kullanılmayan Arazi	Süs Bitkileri Alanı	Toplam (Tarım Alanı)	İlçe/Bursa Oranı %
Büyükorhan	53.88	853	7.331	600	0	4.1	11.83	0	78.594,00	2,30%
Gemlik	13.893	1.46	1.894	0	75.13	5.755	27.055	0	125.187,00	3,60%
Gürsu	6.868	1.43	33.07	100	1.3	1.261	3.4	530	47.959,00	1,40%
Harmancık	52.633	812	8.93	125	0	42.266	16	0	120.766,00	3,50%
İnegöl	143.196	10.589	87.57	2.25	0	4.1	2.942	0	250.647,00	7,30%
İznik	13.983	11.02	22.866	43	68.5	25.623	16.631	1,8	201.624,80	5,90%
Karacabey	404.526	191.956	5.64	535	21.35	0	0	0	624.007,00	18,10%
Keles	47.015	2.87	25.709	3.3	30	7.174	28.615	0	114.713,00	3,30%
Kestel	42.629	9.105	44.206	360	3.6	2.091	890	1.925,30	104.806,30	3,00%
Mudanya	38.464	10.416	11.83	8	98	3.075	8.503	0	178.288,00	5,20%
MKP	342.809	91.289	13.137	47	7.597	57.118	74.252	12,7	586.261,70	17,00%

Nilüfer	95.487	14.879	8.383	736	22.735	11.681	38.899	37,5	192.837,50	5,60%
Orhaneli	29.435	4.606	17.811	4.338	101	22.548	20	0	98.839,00	2,90%
Orhangazi	10.123	7.918	12.675	110	84.957	5.281	11.675	282,4	133.021,40	3,90%
Osmangazi	14.869	14.024	66.065	3.462	31.104	39.92	30.087	28,8	199.559,80	5,80%
Yenişehir	227.411	66.277	12.898	450	395	13.042	42.28	290	363.043,00	10,60%
Yıldırım	502	1.023	10.895	0	30	31	5.95	141,1	18.572,10	0,50%
TOPLAM	1.537.723	440.527	390.91	67.413	414.829	245.066	339.009	3.249,60	3.438.726,60	100,00 %

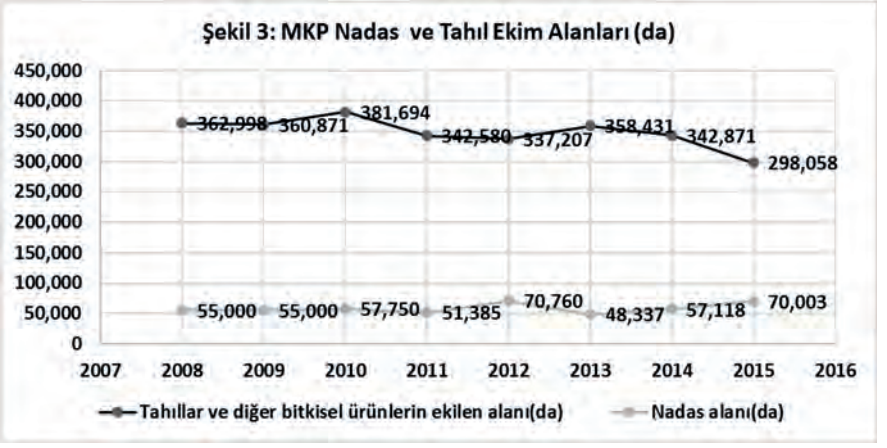
Kaynak: BITM 2014 Yıllık Faaliyet Raporu.

Şekil 2 ve 3 MKP nadas alanları ile Sebze ve Tahıl alanları arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktadır. 2010 ve 2013 yıllarında nadas alanları ile sebze ekim alanları arasındaki ters yönlü seyir dikkate alındığında nadasa ayrılan alanlardaki artış veya azalışın ortalamada tahıl ekim alanları ile yakından ilişkili olduğu görülmektedir.

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, TÜİK, Bitkisel üretim istatistik veri tabanları.

2010 yılında sebze alanlarındaki azalış, nadas ve tahıl alanlarındaki artış ile karşılanırken, şekil 3'de özellikle 2011-2015 yılları dikkate alındığında nadas ve tahıl ekim alanlarının tamamıyla ters yönlü seyrettiği ve tahıl alanlarının nadasa bırakıldığı açıkça ortaya çıkmaktadır. Özellikle son üç yıldaki (2013-2015) tahıl alanlarındaki önemli azalış (358 bin da'dan 298 bin da'a) ve nadas alanlarındaki artış (48 bin da'dan 70 bin da'a) dikkate değerdir.

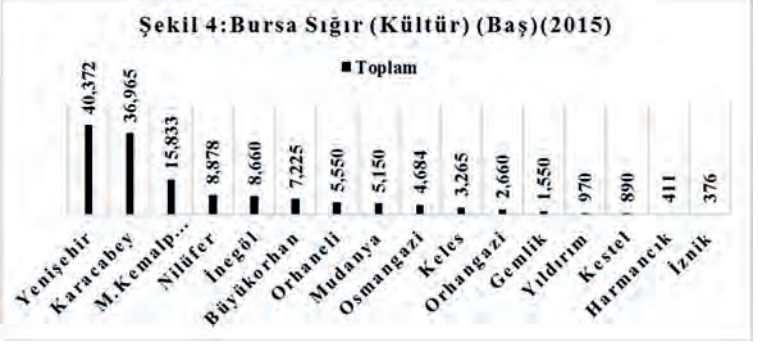

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, TÜİK, Bitkisel üretim istatistik veri tabanları.

3. HAYVANCILIK

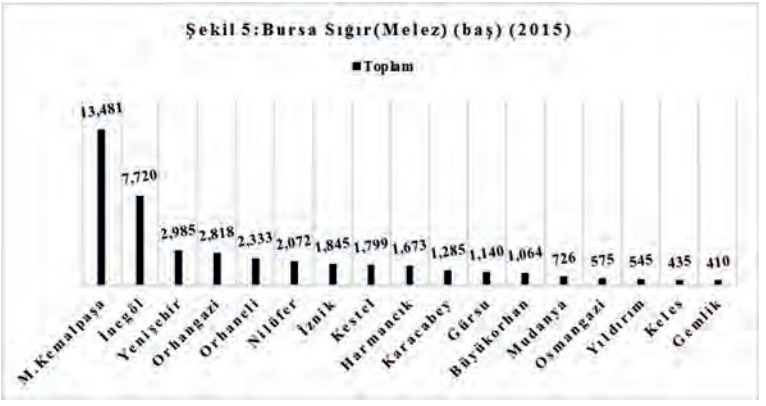
3.1.BÜYÜKBAŞ HAYVANCILIK

MKP il genelinde önemli bir büyükbaş hayvan varlığına ve potansiyeline sahip bir ilçe olarak ön plana çıkmaktadır. Şekil 4,5 ve 6 Bursa İli ilçelerinin büyükbaş hayvan varlıklarını göstermektedir.

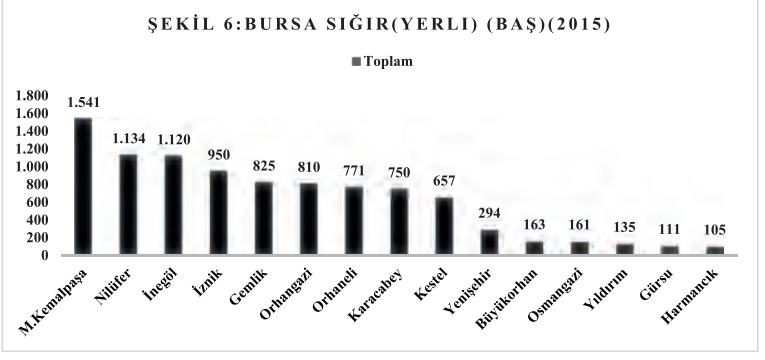
Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, TÜİK, Bitkisel üretim istatistik veri tabanları.

Kültür sığırı varlığında (şekil 4) MKP, Yenişehir ve Karacabey ilçelerinden sonra üçüncü sırada yer almaktadır ki bu da toplam il varlığının %11'idir.

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, TÜİK, Bitkisel üretim istatistik veri tabanları.

Melez sığırlarda ise (şekil 5) ilçe yaklaşık 13 500 baş ile ilin toplam varlığının %31'ini sınırları içinde bulundurmaktadır. İlçeyi yaklaşık olarak %18 ve % 7 ile sırasıyla İnegöl ve Yenişehir ilçeleri izlemektedir.

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, TÜİK, Bitkisel üretim istatistik veri tabanları.

Yerli sığırlarda da (şekil 6) MKP il toplamındaki yaklaşık %16'lık payıyla Nilüfer ve İnegöl ilçelerinden önce gelmektedir.

Tablo 5, ildeki toplam Manda varlığını vermektedir. MKP %81'lik oranla ildeki en fazla manda varlığına sahip ilçedir.

Tablo 5: Bursa Manda (baş) (2015)

İlçe Adı	Yetişkin	Genç-Yavru	Toplam
M.Kemalpaşa	757	246	1,003
Karacabey	106	14	120
Yenişehir	45	0	45
Nilüfer	28	8	36
İnegöl	21	0	21
Mudanya	15	3	18
		TOPLAM	1,243

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, TÜİK, Bitkisel üretim istatistik veri tabanları.

Türkiye Zirat Odaları Birliği ve Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) rakamlarına göre, ülkemizde 1970'li yıllarda bir milyonun üzerinde olan manda sayısı 2008 yılında 80 bin civarına kadar gerilemiş ve 2008 yılında başlatılan desteklemelerle bu sayı günümüzde 100 bin civarına yükselmiştir.

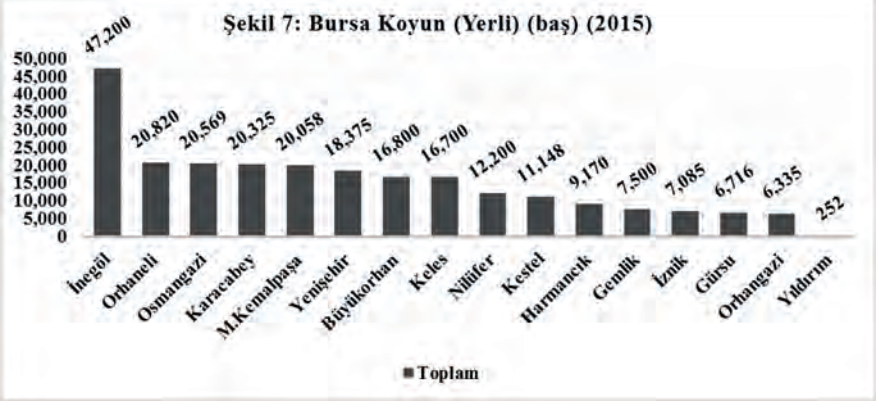
Devlet destekleriyle manda yetiştiriciliği tekrar cazip hale getirilmiştir. Hayvan başına 400 lira teşvik verilen mandanın sütü, inek sütünden yaklaşık beş kat pahalıdır ve iyi yetiştirme koşullarında bir manda yaklaşık bir yılda ederi kadar süt üretebilmektedir.

2015 verilerine göre; devlet manda başına 400 TL destekleme yapmaktadır. Bu destek Manda yavrusu için 150 TL, ari ırk olarak belirlenen 900 adetin üzerinde dişi manda bulunan illerde ise bu destek 750 TL'ye kadar çıkmaktadır.

Manda yetiştiriciliği ilçede üzerinde durulması gereken bir konu olarak göze çarpmaktadır.

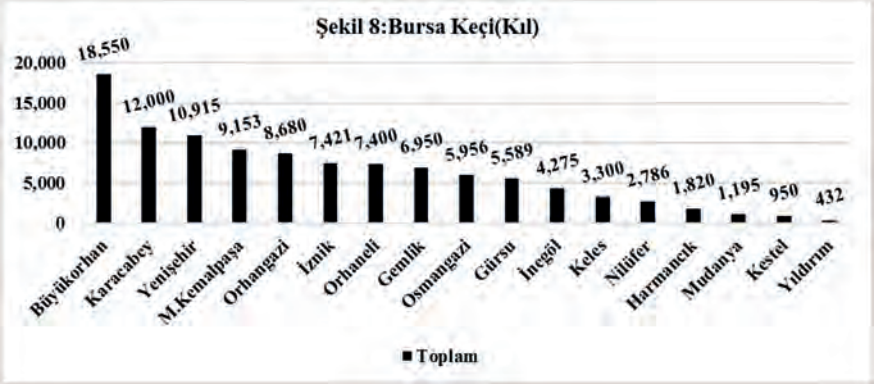
3.2.KÜÇÜKBAŞ HAYVANCILIK

Şekil 7,8 ve 9'da ilçelere göre Bursa ili küçükbaş hayvan varlığı incelenmektedir.

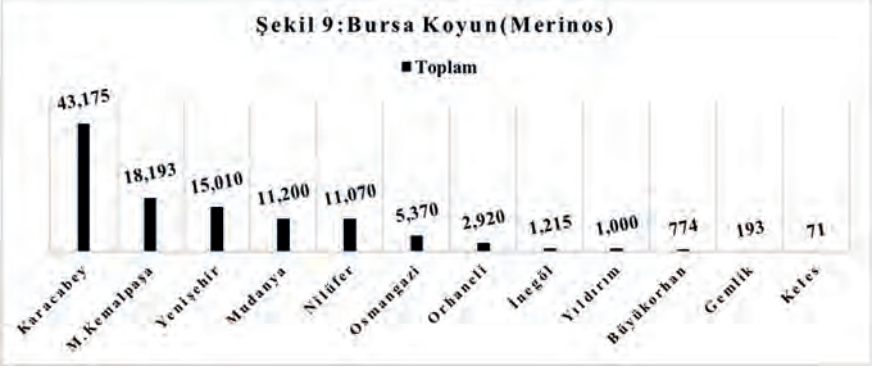
Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, TÜİK, Bitkisel üretim istatistik veri tabanları.

Şekil 7'de görüldüğü gibi İnegöl en yüksek yerli koyun sayısına sahip ilçe olarak görülmektedir. Orhaneli, Osmangazi, Karacabey ve MKP ilçeleri de yaklaşık aynı yerli koyun varlığına sahip ilçelerdir.

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, TÜİK, Bitkisel üretim istatistik veri tabanları.

Kıl keçisi varlığında (şekil 8) Büyükorhan'dan sonra MKP dördüncü sırada yer almaktadır.

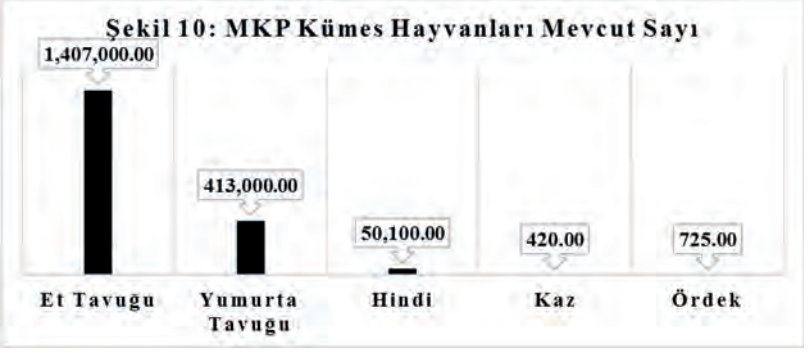

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, TÜİK, Bitkisel üretim istatistik veri tabanları.

Merinos varlığında (şekil 9) Karacabey ilçesi büyük farkla lider konumundadır. Yaklaşık 18 bin merinos koyun sayısıyla MKP il içinde önemli bir yere sahiptir.

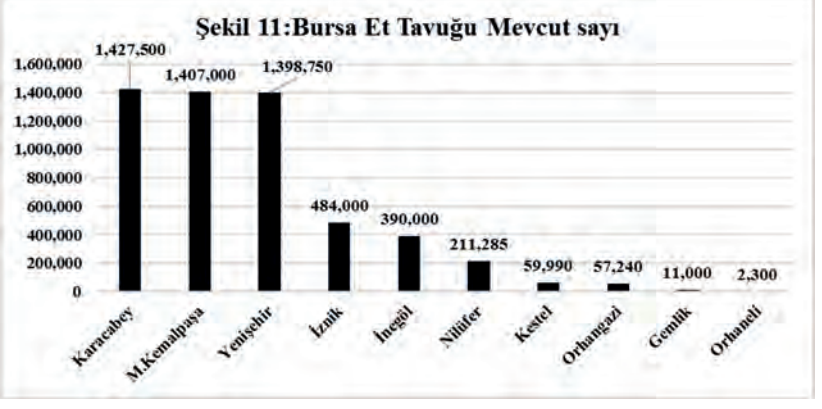
3.3.KÜMES HAYVANLARI

İlçe içinde et tavuğu yetiştiriciliği yumurta tavuğu yetiştiriciliği ile karşılaştırıldığında (şekil 10) önemli bir yere sahiptir.

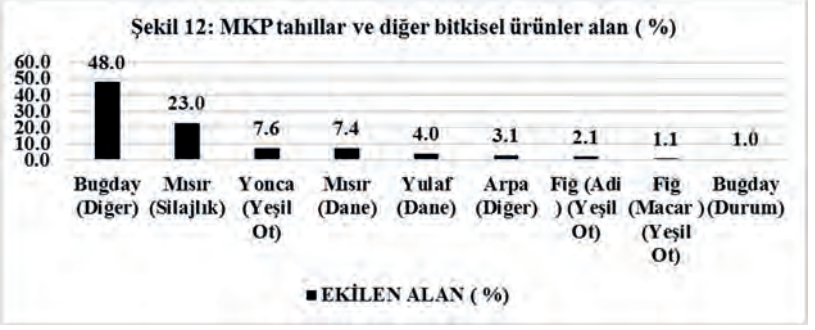
Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, TÜİK, Bitkisel üretim istatistik veri tabanları.

İl genelinde üç ilçe (Karacabey, MKP ve Yenişehir) hemen hemen aynı hayvan varlığıyla (yaklaşık 1 .400 ,000 adet) lider durumundadır.

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, TÜİK, Bitkisel üretim istatistik veri tabanları.

3.4.TAHILLAR VE DİĞER BİTKİSEL ÜRÜNLER

Grup içinde buğday ve silajlık mısır sırasıyla %48 ve %23'lük paylarla ilk sıralarda yer almaktadır. Tablo 6'da Bursa ilçelerine ait 2015 yılı buğday ekim alanı ve verimleri incelenmektedir. MKP açık arayla buğday ekimi için ayrılan alanda yaklaşık 172 bin da ile en ön sırada yer almaktadır. Ortalama verimde ise Karacabey ile yakın bir değere sahip ise de Yenişehir diğer ilçelere göre ortalama verimde 325 kg/da ile lider konumdadır.

Tablo 6: Bursa İlçeleri Buğday (diğer) ekim alanları ve verimleri (2015)

İlçe Adı	Ekilen alan(da)	Hasat edilen alan(da)	Üretim(ton)	Verim(kg/da)
M.Kemalpaşa	171,846	171,846	49,676	289
Karacabey	157,621	157,621	45,261	287
Yenişehir	104,973	104,973	34,082	325
İnegöl	83,852	83,852	23,831	284
Nilüfer	48,334	48,334	12,821	265
Harmancık	32,582	32,582	5,803	178
Kestel	22,401	22,401	5,491	245
Keles	19,746	19,746	2,331	118
Mudanya	17,728	17,728	5,404	305
Orhaneli	16,291	16,291	2,827	174
Büyükorhan	15,797	15,797	1,796	114
Gemlik	10,208	10,208	1,215	119
İznik	7,899	7,899	1,197	152
Orhangazi	4,175	4,175	1,266	303
Gürsu	2,271	2,073	393	190
Osmangazi	1,728	1,728	340	197

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, TÜİK, Bitkisel üretim istatistik veri tabanları.

Tablo 7'de görüldüğü gibi, MKP hem ayrılan ekim alanı hem de ortalama verim bakımından il genelinde birinci sırada yer almaktadır. Aynı bölgede yer alan ve aynı toprak yapısına sahip olduğu varsayıla bilinecek Karacabey ile arasında %10'luk bir verim farkı açıkça görülebilmektedir.

Tablo 7: Bursa İlçeleri Mısır (silajlık) ekim alanları ve verimleri (2015)

İlçe Adı	Ekilen alan(da)	Hasat edilen alan (da)	Üretim (ton)	Verim (kg/da)
M.Kemalpaşa	82,282	82,282	452,551	5,500
Karacabey	55,000	55,000	277,500	5,045
Yenişehir	31,700	31,700	164,300	5,183
Nilüfer	14,859	14,859	74,295	5,000
İnegöl	6,650	6,650	30,280	4,553
Mudanya	5,000	5,000	25,000	5,000
Osmangazi	1,800	1,800	7,200	4,000
Keles	1,580	1,580	5,450	3,449
Orhangazi	1,300	1,300	5,200	4,000
Büyükorhan	1,100	1,100	4,950	4,500
Orhaneli	950	950	3,610	3,800
Kestel	850	850	3,868	4,551
Gürsu	500	500	2,250	4,500
Gemlik	450	450	2,700	6,000
İznik	250	250	1,000	4,000
Yıldırım	240	240	1,200	5,000

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, TÜİK, Bitkisel üretim istatistik veri tabanları.

Hayvan yemi olarak kullanılan Yonca (yeşil ot) değerleri tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 8: Bursa İlçeleri Yonca (yeşil ot) ekim alanları ve verimleri (2015) (Ekim alanları 500 da'dan büyük olan ilçeler)

İlçe Adı	Ekilen alan (da)	Hasat edilen alan (da)	Üretim (ton)	Verim (kg/da)
M.Kemalpaşa	27,140	27,140	135,700	5,000
Karacabey	21,000	21,000	126,000	6,000
Yenişehir	11,938	11,938	23,876	2,000
İnegöl	8,500	8,500	10,625	1,250
Nilüfer	3,992	3,992	15,968	4,000
Mudanya	3,400	3,400	23,800	7,000
Keles	3,338	3,338	3,750	1,123
Osmangazi	1,961	1,961	7,844	4,000
Kestel	1,950	1,950	2,243	1,150
Orhangazi	1,376	1,376	3,744	2,721
Orhaneli	1,055	1,055	1,899	1,800

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, TÜİK, Bitkisel üretim istatistik veri tabanları.

Yonca üretiminde MKP il içindeki en yüksek ekim alanına sahip ilçe olmasına rağmen, verim bakımından oldukça düşük bir değere sahiptir. Ortalama verimde Karacabey ile arasındaki fark dönümde bir ton'a ulaşmaktadır. Bu alanda Mudanya 7 bin kg/da ile her iki ilçenin de önündedir.

Tablo 9: Bursa İlçeleri Mısır (Dane) ekim alanları ve verimleri (2015)

İlçe Adı	Ekilen alan(da)	Hasat edilen alan(da)	Üretim(ton)	Verim(kg/da)
Karacabey	99,036	99,036	110,179	1,113
M.Kemalpaşa	26,481	26,481	31,516	1,190
Yenişehir	3,078	3,078	2,053	667
İnegöl	883	883	705	798
Keles	810	810	94	116
Nilüfer	795	795	635	799
Mudanya	419	419	234	558
Orhangazi	126	126	52	413
İznik	126	126	40	317
Osmangazi	84	84	47	560
Gemlik	61	61	12	197
Harmancık	33	33	4	121
Gürsu	15	15	4	267
Orhaneli	10	10	1	100

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, TÜİK, Bitkisel üretim istatistik veri tabanları.

Dane Mısır üretiminde (tablo 9) Karacabey ekim alanı bakımından en yüksek değere sahipken, ortalama verimde her iki ilçe arasında önemli bir fark görülmemektedir.

Tablo 10: Bursa İlçeleri Yulaf (Dane) ekim alanları ve verimleri (2015) (Ekim alanları 100 da'dan büyük olan ilçeler)

İlçe Adı	Ekilen alan(da)	Hasat edilen alan(da)	Üretim(ton)	Verim(kg/da)
M.Kemalpaşa	14,184	14,184	2,930	207
İnegöl	2,000	2,000	469	235
Keles	1,454	1,454	307	211
Gürsu	804	800	150	188
Gemlik	603	603	110	182
Mudanya	600	600	117	195
Büyükorhan	250	250	53	212
Harmancık	245	245	26	106

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, TÜİK, Bitkisel üretim istatistik veri tabanları.

Tablo 10'daki dane yulaf değerleri yonca üretimi ile benzerlik göstermektedir. 14 bin da ile en fazla ekim alanına sahip olan MKP, ortalama verimde ilk üçe giren ilçelerin gerisinde yer almaktadır. Karacabey'de verim farkı dekarda pozitif 30 kg'a ulaşmaktadır.

Tablo 11: Bursa İlçeleri Arpa (diğer) ekim alanları ve verimleri (2015) (Ekim alanları 1000 da'dan büyük olan ilçeler)

İlçe Adı	Ekilen alan(da)	Hasat edilen alan(da)	Üretim(ton)	Verim(kg/da)
Yenişehir	17,682	17,682	4,494	254
Harmancık	13,486	13,486	1,820	135
M.Kemalpaşa	11,264	11,264	2,148	191
Büyükorhan	11,000	11,000	1,668	152
Nilüfer	9,402	9,402	2,935	312
Karacabey	7,928	7,928	2,814	355
Mudanya	4,888	4,888	1,334	273
Kestel	4,450	4,450	992	223
İnegöl	3,971	3,971	1,198	302
Keles	2,679	2,679	443	165
Gemlik	2,100	2,100	401	191
Orhaneli	1,849	1,849	425	230
İznik	1,500	1,500	268	179
Gürsu	1,400	1,200	241	201

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, TÜİK, Bitkisel üretim istatistik veri tabanları.

Tablo 11'deki Arpa üretim değerleri de Yonca ve Yulaf üretim değerlerini hatırlatmaktadır. İlçede ekim alanı hayli yüksek olmasına rağmen, 191 kg/da olan ortalama verim diğer ilçelerin bir hayli gerisindedir. Bu değerler 2015 yılında Yenişehir için 254 kg/da, Karacabey içinse 355 kg/da olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 12: Bursa İlçeleri Fiğ (adi) (yeşil ot) ekim alanları ve verimleri (2015)

İlçe Adı	Ekilen alan(da)	Hasat edilen alan(da)	Üretim(ton)	Verim(kg/da)
M.Kemalpaşa	7,600	7,600	3,192	420
Keles	4,000	4,000	4,000	1,000
Harmancık	3,800	3,800	4,560	1,200
Nilüfer	3,690	3,690	7,380	2,000
Yenişehir	3,550	3,550	3,550	1,000
Mudanya	3,500	3,500	7,350	2,100
Osmangazi	3,235	3,235	8,088	2,500
Orhaneli	3,000	3,000	3,450	1,150
İnegöl	2,650	2,650	2,120	800
Büyükorhan	2,500	2,500	3,750	1,500

Gürsu	1,600	1,400	1,820	1,300
Kestel	1,550	1,550	2,093	1,350
Orhangazi	1,055	1,055	1,319	1,250
İznik	1,000	1,000	1,500	1,500

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, TÜİK, Bitkisel üretim istatistik veri tabanları.

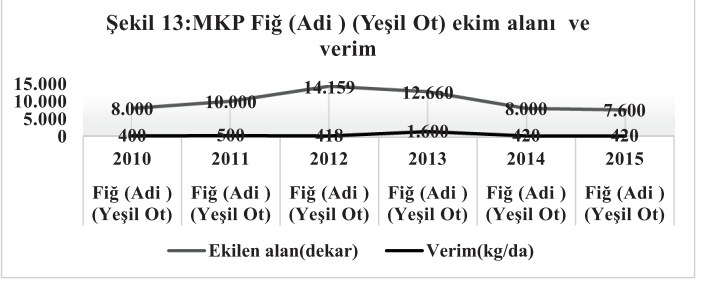
Tablo 12'deki değerlerden de anlaşılabileceği üzere adi fiğ üretim değerleri daha önce bahsedilen ürünlerin değerlerinden daha ilginç bir durum arz etmektedir. MKP yaklaşık 8 bin da ile en fazla adi fiğ ekim alanına sahip olduğu görünen ilçe olmasına rağmen toplam üretim ve dolayısıyla ortalama verimde ildeki en düşük değerlere sahiptir. Ortalama verim farkı Büyükorhan ilçesi ile yaklaşık üç kattır. Ortalama verimde 2500 kg/da ile birinci sırada yer alan Osmangazi ilçesi ile arasındaki fark ise dekara 2 tonun üzerindedir.

Tablo 13: Bursa İlçeleri Fiğ (Macar) (yeşil ot) ekim alanları ve verimleri (2015)

	Ekilen alan(da)	Hasat edilen alan(da)	Üretim(ton)	Verim(kg/da)
M.Kemalpaşa	3,800	3,800	1,634	430
Büyükorhan	3,500	3,500	5,250	1,500
İnegöl	2,850	2,850	2,280	800
Yenişehir	2,455	2,455	2,701	1,100
Karacabey	500	500	1,000	2,000
Orhaneli	384	384	442	1,150
Mudanya	300	300	750	2,500
Yıldırım	88	88	176	2,000
Kestel	55	55	85	1,550

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, TÜİK, Bitkisel üretim istatistik veri tabanları.

Tablo 13 değerleri tablo 12 ile büyük benzerlik göstermektedir. MKP en yüksek ekim alanına sahip olmasına rağmen muazzam bir farkla ortalama verim bakımından ilin en düşük değerlerine sahiptir. Değerlerin yanlış olabileceği şüphesiyle veri bankası tekrar kontrol edilerek daha önceki yıllara ait değerler de elde edildiğinde MKP fiğ üretim ve ortalama verim değerleri şekil 13'deki gibi görünmektedir:

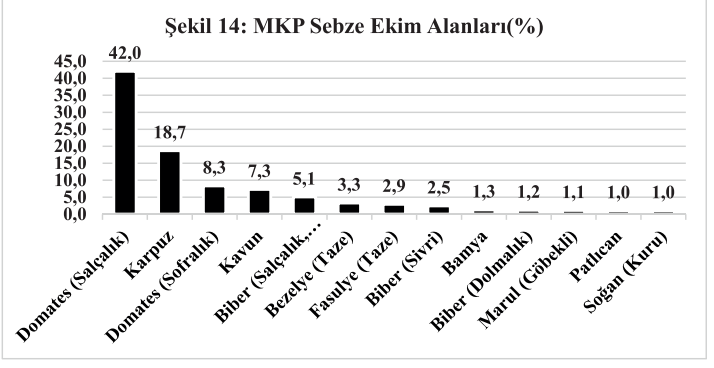

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, TÜİK, Bitkisel üretim istatistik veri tabanları.

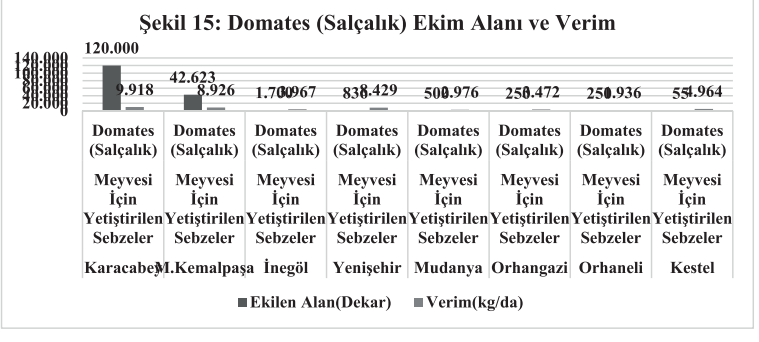
2010 yılından bu yana verim ortalama 400 kg/da etrafında gerçekleşmiş, 2013 yılında dört kat artarak 1600 kg/da' ulaşmış ve izleyen yıllarda tekrar 400 kg/da seviyesine inmiştir.

3.5.SEBZELER

MKP ilçesine ait 2015 yılı sebze ekiliş oranları şekil 14'de verilmiştir. İlçede en fazla gerçekleştirilen ürünler sırasıyla; salçalık domates, karpuz, sofralık domates, kavun ve salçalık biberdir.

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, TÜİK, Bitkisel üretim istatistik veri tabanları.

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, TÜİK, Bitkisel üretim istatistik veri tabanları.

Tahıllar kısmında da tartışıldığı gibi; ortalama verimdeki düşüklük burada da ortaya çıkmaktadır. Şekil 15, Bursa'da salçalık domateste en çok ekim alanına sahip beş ilçe için ekim alanı ve verim değerlerini göstermektedir. MKP en fazla ekim alanına sahip olmasına rağmen ki bu Karacabey ilçesinin yaklaşık üç katıdır, ortalama verimde Karacabey'in dekara bir ton gerisindedir. Aynı durum kendini tablo 14'de de tekrarlamaktadır:

Tablo 14: Bursa İlçeleri Karpuz ekim alanları ve verimleri (2015)

İlçe Adı	Ekilen Alan(da)	Üretim(Ton)	Verim(kg/da)
M.Kemalpaşa	18,950	75,914	4,006.02
Karacabey	12,000	66,096	5,508.00
Nilüfer	3,100	6,209	2,002.90
Mudanya	2,000	6,008	3,004.00
Osmangazi	625	1,252	2,003.20
Orhaneli	600	1,802	3,003.33
İnegöl	550	1,212	2,203.64
Orhangazi	380	1,522	4,005.26
Yenişehir	220	1,102	5,009.09
Harmancık	80	160	2,000.00
İznik	75	376	5,013.33
Büyükorhan	70	116	1,657.14
Kestel	62	248	4,000.00
Gemlik	50	150	3,000.00
Yıldırım	40	280	7,000.00
Keles	10	40	4,000.00

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, TÜİK, Bitkisel üretim istatistik veri tabanları.

En çok ekim alanına sahip olan MKP'nin Karacabey ile karşılaştırıldığında ortalama verimler arasındaki fark küçümsenmeyecek kadar önemlidir. Şaşırtıcı bir şekilde verim düşüklüğü sofralık domates üretiminde de kendini göstermektedir (tablo 15) :

Tablo 15: Bursa İlçeleri Sofralık Domates ekim alanları ve verimleri (2015) (Ekim alanları 100 da'dan büyük olan ilçeler)

İlçe Adı	Ekilen Alan(Dekar)	Üretim(Ton)	Verim(kg/da)
İznik	30,050	238,744	7,945
M.Kemalpaşa	8,450	50,285	5,951
Karacabey	6,005	47,660	7,937
Yenişehir	2,050	20,332	9,918
Nilüfer	1,245	3,704	2,975
Mudanya	1,201	3,577	2,978
Osmangazi	1,143	2,274	1,990
Keles	901	2,003	2,223
Orhangazi	836	2,177	2,604

İnegöl	807	2,870	3,556
Orhaneli	502	971	1,934
Gemlik	350	706	2,017
Kestel	240	1,059	4,413

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, TÜİK, Bitkisel üretim istatistik veri tabanları.

Ortalama verimdeki Karacabey ile olan ortalama fark 2 bin kg/da' kadar çıkmaktadır. Maalesef aynı durum kendini kavun üretiminde de tekrarlamaktadır (tablo 16).

Tablo 16: Bursa İlçeleri Kavun ekim alanları ve verimleri (2015)

İlçe Adı	Ekilen Alan(Dekar)	Üretim(Ton)	Verim(kg/da)
M.Kemalpaşa	7,390	18,475	2,500
Karacabey	5,000	15,000	3,000
Nilüfer	3,239	4,859	1,500
Mudanya	500	750	1,500
Osmangazi	330	462	1,400
İnegöl	280	420	1,500
Orhaneli	200	340	1,700
Yenişehir	105	420	4,000
Büyükorhan	100	115	1,150
Orhangazi	72	180	2,500
Harmancık	60	90	1,500
Keles	40	68	1,700
Kestel	15	45	3,000

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, TÜİK, Bitkisel üretim istatistik veri tabanları.

MKP ve Karacabey kavun üretiminde ilk iki sırayı paylaşırken, Karacabey ile ortalama verim farkı 500kg/da'a ulaşmaktadır. Salçalık biber üretiminde ise her iki ilçenin de ortalama verim bakımından aynı değerlere sahip oldukları söylenebilir (tablo 17).

Tablo 17: Bursa İlçeleri Salçalık Biber ekim alanları ve verimleri (2015)

İlçe Adı	Ekilen Alan(Dekar)	Üretim(Ton)	Verim(kg/da)
Karacabey	9,500	30,400	3,200
M.Kemalpaşa	5,120	16,640	3,250
Yenişehir	1,100	3,080	2,800
Osmangazi	100	160	1,600
Mudanya	100	150	1,500
İnegöl	100	100	1,000
Orhaneli	75	112	1,493
Orhangazi	30	60	2,000

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, TÜİK, Bitkisel üretim istatistik veri tabanları.

Burada yer verilmemesine rağmen, bezelye üretiminde de durum değişmemektedir.

3.6.MEYVELER

İlçe genelinde diğer bitki gruplarıyla karşılaştırıldığında meyve grubu bitkiler düşük bir ekim alanına sahiptir (toplamda yaklaşık 21 bin da). Bu gruba giren bitkilere ait ekim alanı, toplam üretim, verim ve ağaç sayılarına ait bilgiler tablo 18'de özetlenmeye çalışılmıştır.

Tablo 18: MKP meyve ekim alanları ve verimleri (2015)

Ürün adı	Toplu meyveliklerin alanı(da)	GRUP %	Üretim(ton)	Ağaç başına ortalama verim(kg)	Meyve veren yaşta ağaç sayısı	Meyve vermeyen yaşta ağaç sayısı	Toplam ağaç sayısı
Zeytin (Sofralık)	7,747	36	910	7	135,797	78,537	214,334
Şeftali (Diğer)	3,683	17	8,033	50	160,656	54,574	215,230
Ceviz	1,807	8	126	18	6,975	19,928	26,903
Armut	1,705	8	3,028	60	50,470	46,951	97,421
Kırmızı Biber (Baharatlık-İşlenmemiş)	1,650	8	4,620	2,800	1,650	0	1,650
Çilek	1,000	5	1,600	1,600	1,000	0	1,000
Fındık	947	4	111	2	55,686	15,941	71,627
Elma (Starking)	602	3	1,623	40	40,570	22,967	63,537
Elma (Grannysmith)	520	2	791	50	15,812	23,968	39,780
Şeftali (Nektarin)	450	2	872	50	17,437	13,024	30,461
Elma (Diğer)	425	2	750	50	15,006	15,727	30,733
Elma (Golden)	330	2	1,058	50	21,151	9,809	30,960
Erik	175	1	452	50	9,047	7,233	16,280
Kiraz	122	1	281	36	7,726	5,041	12,767
İncir	120	1	233	36	6,480	2,116	8,596
Ayva	102	0	127	24	5,312	3,878	9,190
Badem	50	0	9	12	773	3,716	4,489
Üzüm (Sofralık-Çekirdekli)	47	0	18	383	47	0	47
Dut	45	0	89	30	2,958	854	3,812
Vişne	2	0	63	20	3,136	1,485	4,621
Muşmula	1	0	11	12	890	315	1,205

Kızılcık	1	0	18	10	1,825	2,067	3,892
Kivi	0	0	8	38	210	382	592
TOPLAM	21,531						

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, TÜİK, Bitkisel üretim istatistik veri tabanları.

Burada dikkatler Badem üretimine çevrilebilir: Orman Genel Müdürlüğü'nün 2013-2017 eylem planı dahilinde yaklaşık sekiz milyon badem fidanı toprakla buluşturulacak ve bu amaçla teşvik ve hibeler verilecektir. Diğer özellikle çabuk bozulan meyve türleriyle karşılaştırıldığında badem yetiştiriciliği bazı avantajlara sahiptir:

- İhracat potansiyeli çok yüksektir. Eylem planı dahilinde badem ihracatının 10 katına çıkarılabileceği ifade edilmektedir.
- Arazide başka bir ürün yetiştirilmesi mümkün değilse ya da girişimcinin bahçe oluşturacağı alanlar kısıtlı veya fiziksel şartlar müsait değilse badem tercih edilebilir.
- Meyvesinin değerli olması, zamanına göre çağla ya da kuru badem olarak satılması da pazarlama açısından yetiştiricilere avantaj sağlamaktadır.
- Kavlatılmış ve kurutulmuş bademin saklanması basit depolarda yapılabilir ve fiyatlar yükseldiği zaman da satılma şansı artar.
- Bademin pazarlama sorunu bulunmamaktadır. Kozmetik ve şekerleme sektörü yüksek derecede talep oluşturmaktadır.

4. ARICILIK

Diğer ilçelerle karşılaştırıldığında MKP önemli derecede orman ve fundalık alan ile çayır ve mera arazisine sahiptir (tablo 19) :

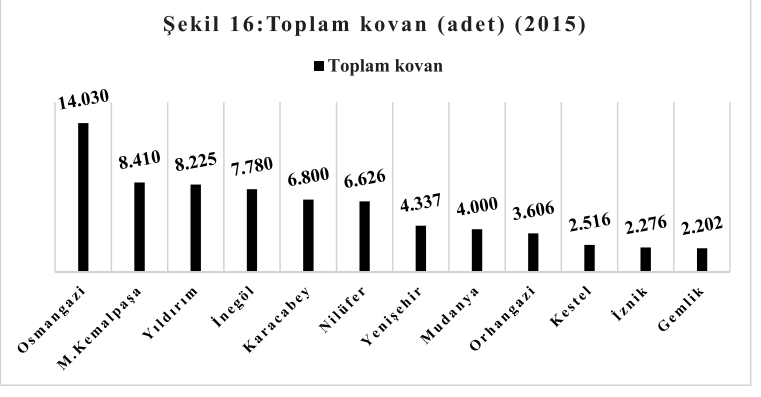
Tablo 19: Bursa İlçeleri Orman ve Fundalık, Çayır ve Mera arazileri (2014)

İlçeler	Orman ve Fundalık (ha)	Çayır Mera (ha)
Mustafakemalpaşa	81.272	5.891
Orhaneli	50.676	220
İnegöl	48.357	1.811
Keles	36.666	250
Osmangazi	35.079	540
İznik	32.041	535
Karacabey	31.643	9.677
Büyükorhan	30.607	267
Harmancık	25.971	155
Gemlik	23.291	226
Yenişehir	19.373	1.94
Nilüfer	18.587	1.076
Kestel	17.808	550

Orhangazi	15.485	80
Mudanya	10.212	1.098
Gürsu	4.172	31
Yıldırım	2.828	0
TOPLAM	484.067,10	24.345,20

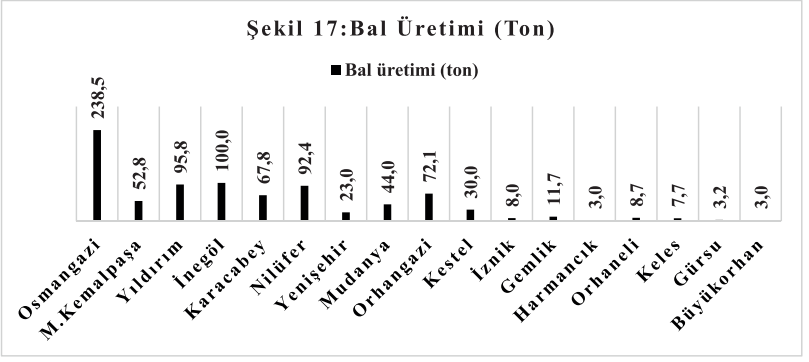
Kaynak: BITM 2014 faaliyet raporu.

MKP il genelinde en fazla ormanlık alana sahip ilçedir ve çayır-mera arazisi sıralamasında da ikinci sırada yer almaktadır. Bu değerler dikkate alındığında arıcılık faaliyetlerinin ilçe ekonomisine olumlu katkılarının olabileceği şüphe götürmez bir gerçektir. Toplam kovan sayısına bakıldığı zaman da ilçenin avantajlı durumda olduğu ortaya çıkmaktadır (şekil 16):

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, TÜİK, Bitkisel üretim istatistik veri tabanları.

Ancak toplam bal üretimi değerleri bu konulardaki avantajları ortadan kaldırmaktadır (şekil 17): Toplam bal üretiminde MKP kendisiyle yaklaşık olarak aynı kovan sayısına sahip diğer ilçelerin (Yıldırım ve İnegöl) yarısı değere sahiptir.

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, TÜİK, Bitkisel üretim istatistik veri tabanları.

5. SONUÇ

Arazi şartları ve ekim alanları haricinde, sadece verimlere bakıldığında; Mustafakemalpaşa ile diğer Bursa ili ilçeleri arasında önemli farklılıklar göze çarpmaktadır, ve bu farklılıklar genelde Mustafakemalpaşa aleyhinedir. İlçe, il sınırları içinde en fazla nadas ve tarıma elverişli olup da kullanılmayan toplam arazi alanına sahiptir. Nadas ve tarıma elverişli olup da kullanılmayan arazi oranı MKP'de %22 ile tüm ilçeler arasında en yüksek değere sahipken, bu oranın Karacabey ilçesinde %0 (sıfır) olmasıdikkat çekicidir.

Özellikle yüksek derecede büyük ve küçükbaş hayvan mevcuduna sahip olan ilçede hayvan yemi olarak kullanılan saman ve ot sınıfındaki bitki verimlerinde, diğer ilçelerle karşılaştırıldığında, çarpıcı bir farklılık söz konusudur. İlçe başta fiğ olmak üzere, yonca, yulaf arpa verimlerinde önemli dezavantajlara sahiptir.

Aynı dezavantajlı durum sebze üretiminde de kendini göstermektedir. İlçede büyük çapta üretimi gerçekleştirilen salçalık domates, karpuz, kavun, sofralık domates, kavun ve bezelye gibi ürünlerde bariz verim düşüklüğü gözlenmektedir. Sebze grubunda ilçenin kısmi avantaja sahip olduğu tek ürün, salçalık biber olarak karşımıza çıkmaktadır.

Arıcılık faaliyetlerinde de karşılaşılan durum değişmemektedir. Toplam üretimdeki fark, toplam eski ve yeni kovan sayılarına sahip olan diğer ilçeler ile iki katına kadar çıkmaktadır.

Yukarıda belirtilen konular üzerlerinde önemle durulması ve detaylarıyla araştırılmaları gereken durumlardır.

8. KAYNAKLAR

1. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) Bitkisel ve Hayvansal Üretim Veritabanları: http://www.tuik.gov.tr/PreTabloArama.do
2. Bursa İl Tarım Müdürlüğü Yıllık Faaliyet Raporları: http://bursa.tarim.gov.tr/Menu/24/Bursa-Tarim-Istatistikleri